

الگوهای نظری طبقه‌بندی اطلاعات در صورت جریان وجوه نقد
مقایسه تطبیقی ارائه صورت جریان وجوه نقد براساس استانداردهای
حسابداری کشورهای مختلف

محمدعلی ساری

دانشجوی دکتری حسابداری دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران

عضو انجمن حسابداری ایران

آدرس الکترونیکی: mohammadali.sari@modares.ac.ir

چکیده:

با وجود گذشت بیش از چهار دهه از نخستین تلاش‌ها برای ارائه صورت جریان وجوه نقد، اجماعی بر سر نحوه طبقه‌بندی اطلاعات در آن حاصل نگردیده است. در اکثر کشورها، صورت جریان وجوه نقد همانند استانداردهای حسابداری بین‌المللی، براساس الگوی سه‌بخشی ارائه می‌شود؛ این در حالی است که در کشور ما الگوی پنج‌بخشی الزام شده است. در این میان کشورهایی نیز وجود دارند که الگوهای دیگری (از جمله هشت‌بخشی) را مجاز شمرده‌اند. تفاوت اساسی الگوهای یاد شده در تفکیک اجزای کلیدی و غیر کلیدی جریان های نقدی عملیاتی می‌باشد؛ که براساس شواهد تجربی باعث افزایش سودمندی صورت جریان وجوه نقد می‌شود.

واژه‌های کلیدی: الگو، طبقه‌بندی، استاندارد حسابداری، صورت جریان وجوه نقد.

۱ - مقدمه:

صورت جریان وجوه نقد یکی از صورت‌های مالی الزامی استانداردهای حسابداری می‌باشد که به منظور کمک به سرمایه‌گذاران و اعتباردهندگان در ارائه اطلاعات مفید جهت ارزیابی مبالغ، زمانبندی و عدم اطمینان‌های مرتبط با جریان‌های نقدی آتی واحد تجاری ارائه می‌گردد. صورت جریان وجوه نقد در کشور ما قدمت چندانی نداشته و ارائه آن به شکل کنونی از سال ۱۳۷۸، طبق رهنمود حسابداری شماره ۲، الزامی شده است. ویژگی متمایز این صورت مالی، نسبت به سایر صورت‌های مالی اساسی، در این است که صورت جریان وجوه نقد، حاصل محاسبات تکنیکی، با استفاده از اطلاعات مندرج در دیگر صورت‌های مالی اساسی می‌باشد. به بیان دیگر، به خودی خود فاقد اطلاعات جدید بوده و صرفاً اطلاعات موجود را با آرایشی متفاوت ارائه می‌نماید. نحوه ارائه این صورت مالی در کشورهای مختلف تفاوت‌هایی اساسی با یکدیگر دارد. پیشینه ارائه آن نیز گواه این مطلب می‌باشد که مجامع حرفه‌ای تدوین استانداردهای حسابداری همواره درصدد بهبود نحوه ارائه این صورت مالی در جهت هدف بیان شده بوده‌اند. تاکنون تحقیقات دانشگاهی متعددی به منظور بررسی رویه‌های مختلف ارائه و افشای صورت جریان وجوه نقد انجام گردیده که هر کدام از این تحقیقات جنبه‌های خاصی از شکل‌های ارائه آن را آزمون نموده‌اند. برخی از تحقیقات مذکور به بررسی روش‌های ارائه صورت جریان وجوه نقد به روش‌های مستقیم و غیرمستقیم پرداخته‌اند؛ و عده‌ای دیگر به بررسی طبقه‌بندی‌های مختلف صورت جریان وجوه نقد (عمدتاً الگوی سه‌بخشی در مقایسه با پنج‌بخشی) پرداخته‌اند.

در این تحقیق، ضمن معرفی الگوهای مختلف ارائه صورت جریان وجوه نقد، نقطه‌نظرات مطرح شده درباره الگوهای یاد شده ذکر می‌گردد.

۲- هدف‌های گزارشگری مالی:

«هدف صورت‌های مالی، ارائه اطلاعاتی تلخیص و طبقه‌بندی شده درباره وضعیت مالی، عملکرد مالی و انعطاف‌پذیری مالی واحد تجاری است؛ که برای طیفی گسترده از

استفاده کنندگان صورت‌های مالی در اتخاذ تصمیمات اقتصادی مفید واقع شود. صورت‌های مالی همچنین نتایج ایفای وظیفه مباشرت مدیریت یا حسابدگی آنها را در قبال منابعی که در اختیارشان قرار گرفته است، نشان می‌دهد. این اطلاعات، همراه با سایر اطلاعات مندرج در یادداشت‌های توضیحی، استفاده کنندگان صورت‌های مالی را در پیش‌بینی جریان‌های نقدی آتی واحد تجاری و خصوصاً در زمانبندی و اطمینان از توانایی آن در ایجاد وجه نقد کمک می‌کند. (استاندارد ۱، بند ۶).

به طور کلی گزارشگری مالی، بخشی از منابع اطلاعاتی مورد نیاز استفاده کنندگان اطلاعات مالی را فراهم می‌نماید؛ تا اشخاص بتوانند با استفاده از آنها و اطلاعات بدست آمده از منابع دیگر (مانند شرایط اقتصادی و سیاسی جامعه و یا دورنمای صنعت در مورد یک واحد تجاری) اقدام به تصمیم‌گیری نمایند. گزارشگری مالی همچنین باید اطلاعاتی را درباره منابع اقتصادی، تعهدات و حقوق صاحبان سهام فراهم نماید؛ تا مجموعه این اطلاعات، مبنایی را برای ارزیابی عملکرد واحد تجاری طی دوره بدست دهد.

براساس بیانیه مفاهیم نظری گزارشگری مالی آمریکا، سه هدف کلی برای گزارشگری مالی توصیف شده است [۲:ص ۲۷۷]. در هدف اول بیان شده است: «گزارشگری مالی باید اطلاعاتی را ارائه کند که برای سرمایه‌گذاران فعلی و بالقوه و همچنین اعتباردهندگان و سایر استفاده کنندگان، در تصمیم‌گیری‌های منطقی مربوط به سرمایه‌گذاری، اعطای اعتبار و سایر تصمیمات مشابه سودمند باشد». دو هدف دیگر نیز راه‌های مشخص دستیابی به هدف اول را تبیین می‌کند. این اهداف عبارتند از: (۱) گزارش اطلاعات درباره منابع خالص واحد تجاری و تغییرات در این منابع و (۲) گزارش اطلاعات سودمند برای ارزیابی جریان وجوه نقد آینده.

برای تحقق اهداف حسابداری و گزارشگری مالی باید اطلاعات بسیار متنوعی درباره واحد تجاری فراهم آید؛ که این امر مستلزم تهیه و ارائه چندین صورت مالی است. به بیان دیگر هدف‌های گزارشگری مالی ایجاب می‌کند که مجموعه کاملی از چندین صورت مالی مجزا و در عین حال مرتبط با یکدیگر ارائه شود. هر یک از صورت‌های مالی بطور جداگانه و همچنین صورت‌های مالی در مجموع، در تحقق اهداف گزارشگری مالی نقش

دارند [۳:ص ۵]. صورت جریان وجوه نقد بدلیل عدم تبعیت از فرض تعهدی حسابداری، مشخصاً نقش مهمی در برآوردن هدف صورت‌های مالی دارد که در ادامه تشریح گردیده است.

۳- هدف‌های گزارشگری صورت جریان وجوه نقد:

«اطلاعات تاریخی مربوط به جریان وجوه نقد می‌تواند در قضاوت نسبت به مبلغ، زمان و میزان اطمینان از تحقق جریان‌های وجوه نقد آتی به استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی کمک کند. اطلاعات مزبور، بیانگر چگونگی ارتباط بین سودآوری واحد تجاری و توان آن جهت ایجاد وجه نقد و در نتیجه مشخص‌کننده کیفیت سود تحصیل شده توسط واحد تجاری است. علاوه بر این، تحلیل‌گران و دیگر استفاده‌کنندگان اطلاعات مالی اغلب به طور رسمی یا غیر رسمی مدل‌هایی را برای ارزیابی و مقایسه ارزش فعلی جریان‌های وجه نقد آتی واحدهای تجاری به کار می‌برند. اطلاعات تاریخی مربوط به جریان وجوه نقد می‌تواند جهت کنترل میزان دقت ارزیابی‌های گذشته مفید واقع شود و رابطه بین فعالیت‌های واحد تجاری و دریافت‌ها و پرداخت‌های آن را نشان دهد (استاندارد ۲، بند ۱)».

ارائه اطلاعاتی که می‌تواند در ارزیابی نقدینگی، انعطاف‌پذیری مالی، توانایی‌های عملیاتی و ریسک واحد تجاری مفید باشد، رسالت صورت جریان وجوه نقد می‌باشد [۴]. این صورت مالی بر آن است تا اطلاعاتی در مورد تغییرات در وجه نقد طی یک دوره مالی را ارائه نماید.

هیات تدوین استانداردهای حسابداری مالی آمریکا، در بیانیه شماره ۵ خود، مفاهیم حسابداری و ویژگی‌های مثبتی را که صورت جریان وجوه نقد می‌بایست دربر داشته باشد بدین شرح بیان نموده است: «صورت جریان وجوه نقد باید اطلاعات سودمندی را در خصوص فعالیت‌های واحد تجاری در ایجاد وجه نقد از طریق عملیات جاری به‌منظور بازپرداخت بدهی‌ها، تقسیم سود یا سرمایه‌گذاری مجدد به‌منظور حفظ یا توسعه ظرفیت عملیاتی در مورد فعالیت‌های تامین مالی چه از طریق استقراض و چه از طریق صاحبان سرمایه و همچنین در مورد فعالیت‌های سرمایه‌گذاری یا پرداخت‌های نقدی ارائه نماید.

اطلاعات مربوط به دریافت‌ها و پرداخت‌های نقدی جاری می‌تواند به منظور کمک به ارزیابی نقدینگی واحد تجاری، انعطاف‌پذیری مالی، سودآوری و ریسک آن مورد استفاده قرار گیرد [۱۰].»

برخی دلایل پشتوانه نظریه هیات تدوین استانداردهای حسابداری مالی آمریکا در خصوص معرفی صورت جریان وجوه نقد به عنوان یک منبع اطلاعاتی مطلوب که می‌بایست به همراه سایر صورت‌های مالی اساسی ارائه شود را می‌توان به شرح ذیل بیان نمود:

۱- پیش‌بینی جریان‌های نقدی آتی:

اطلاعات تاریخی مربوط به جریان وجوه نقد می‌تواند در قضاوت نسبت به مبلغ، زمانبندی و میزان اطمینان از تحقق وجوه نقد آتی به استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی کمک کند. این هدف به گونه دیگری نیز بیان شده است: «دلیل اصلی تهیه و ارائه صورت جریان وجوه نقد این است که به سهامداران و اعتباردهندگان امکان می‌دهد که واحد انتفاعی را با فرض تداوم فعالیت ارزیابی کنند [۲:ص ۲۷۷].»

۲- ارزیابی کیفیت سود:

یکی از معیارهای رایج برای اندازه‌گیری کیفیت سود براساس مفهوم نزدیک بودن سود عملیاتی به وجه نقد حاصل از فعالیت‌های عملیاتی اندازه‌گیری می‌شود. صورت جریان وجوه نقد از طریق ارائه اطلاعاتی درباره رابطه بین سود حسابداری با جریان‌های نقدی ایجاد شده طی دوره، می‌تواند سرمایه‌گذاران و اعتباردهندگان را در درک بهتر عملکرد واحد تجاری یاری رساند.

۳- ارزیابی تصمیمات مدیریت:

ارزیابی تصمیمات مدیریت و همچنین ارزیابی فرصت‌ها و مخاطرات فعالیت واحد تجاری، مستلزم درک ماهیت فعالیت واحد تجاری، از جمله نحوه ایجاد و مصرف وجه نقد توسط واحد تجاری است. به عبارتی، سرمایه‌گذاران جهت پی بردن به این که کدام واحدهای تجاری در حال رشد بوده و کدام واحدها در حال پس‌روی هستند، ناگزیر از تجزیه و تحلیل صورت جریان وجوه نقد می‌باشند.

۴- افزایش قابلیت مقایسه عملکرد عملیاتی واحدهای تجاری مختلف:

«از آنجا که صورت جریان وجوه نقد تحت تاثیر برخوردهای متفاوت حسابداری در خصوص معاملات و رویدادهای یکسان در سطح واحدهای تجاری مختلف نیست، ارائه آن قابلیت مقایسه جنبه عملیاتی عملکرد مالی واحدهای تجاری مختلف را افزایش می‌دهد (استاندارد ۲، بند ۴)».

۵- ارزیابی توان بازپرداخت بدهی‌ها و تعهدات:

در ارزیابی قدرت پرداخت بدهی‌ها به این نکته توجه می‌شود که آیا دریافت‌های نقدی مورد انتظار در یک دوره مفروض، برای تامین وجه مورد نیاز جهت پرداخت‌های همان دوره کافی است یا خیر. هیث [۱۱] معتقد است که اطلاعات مندرج در ترازنامه از چنین قابلیت برخوردار نیست. در مورد صورت حساب سود و زیان نیز هیث [۱۱] چنین استدلال می‌نماید که این صورت حساب در مورد این سوال که در کوتاه مدت، دریافت و پرداخت‌ها در چه زمان‌هایی صورت می‌گیرد، پاسخی ارائه نمی‌دهد. بدین ترتیب ارائه صورت جریان وجوه نقد ضرورت پیدا می‌کند.

۶- ارزیابی انعطاف پذیری مالی:

«انعطاف پذیری مالی عبارت از توانایی واحد تجاری مبنی بر اقدام مؤثر جهت تغییر میزان و زمان جریان‌های نقدی آن می‌باشد؛ به گونه‌ای که واحد تجاری بتواند درقبال رویدادها و فرصت‌های غیرمنتظره واکنش نشان دهد (مفاهیم نظری گزارشگری مالی، بند ۱-۱۱)». از این رو می‌توان گفت بنگاهی از انعطاف پذیری مالی برخوردار است که بتواند وجه نقد لازم را به منظور بهره‌برداری از فرصت‌های اقتصادی جدید و یا پشت سر گذاشتن تغییرات نامطلوب غیرمنتظره در اوضاع عملیاتی، تحصیل نماید. اساس ارزیابی انعطاف‌پذیری مالی یک واحد تجاری، توانایی آن در ایجاد مقادیر کافی وجه نقد از عملیات عادی، تحصیل منابع مالی بیشتر، نقد کردن دارایی‌های غیرعملیاتی، تغییر فعالیت‌های عملیاتی و یا سرمایه‌گذاری به منظور ایجاد جریان نقدی بیشتر در کوتاه مدت می‌باشد.

۴- ارتباط بین هدف‌های گزارشگری مالی و هدف‌های گزارشگری صورت
جریان وجوه نقد:

«اطلاعات تاریخی مربوط به جریان وجوه نقد می‌تواند در قضاوت نسبت به مبلغ، زمان و میزان اطمینان از تحقق جریان‌های وجوه نقد آتی به استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی کمک کند (استاندارد ۲، بند ۱)». همچنین، «صورت جریان وجوه نقد مبنایی ناقص برای ارزیابی دورنمای جریان‌های نقدی آتی به دست می‌دهد (مفاهیم نظری گزارشگری مالی، بند ۶-۴۰)». این هدف در راستای هدف‌های صورت‌های مالی براساس استاندارد حسابداری شماره یک کشورمان، و یا هدف سوم گزارشگری مالی براساس بیانیه‌های مفاهیم نظری گزارشگری مالی آمریکا می‌باشد.

به‌علاوه صورت جریان وجوه نقد، اطلاعات مربوط به فعالیت‌های عملیاتی، سرمایه‌گذاری و تامین مالی واحد تجاری را نیز منعکس می‌نماید. که این مهم در ارتباط با هدف دوم گزارشگری مالی براساس بیانیه‌های مفاهیم نظری گزارشگری مالی آمریکا می‌باشد. ارائه اطلاعاتی درمورد انعطاف‌پذیری مالی و نیز زمانبندی ایجاد جریان‌های نقدی جهت اطمینان از توان بازپرداخت بدهی‌ها و تعهدات، صریحاً در اهداف گزارشگری مالی استانداردهای حسابداری کشورمان بیان گردیده است.

همچنین ارزیابی تصمیمات مدیریت جهت ارزیابی نتایج ایفای وظیفه مباشرت مدیریت که به‌عنوان بخشی از هدف‌های صورت‌های مالی در استاندارد حسابداری شماره یک ایران عنوان شده، تا اندازه‌ای از طریق ارائه صورت جریان وجوه نقد تحقق می‌یابد.

۵- طبقه‌بندی اطلاعات در صورت جریان وجوه نقد- مقایسه تطبیقی الگوهای نظری ارائه صورت جریان وجوه نقد براساس استانداردهای حسابداری کشورهای مختلف:

در گزارشگری مالی، به‌منظور جلوگیری از ارائه مطالب انبوه، اطلاعات خروجی سیستم حسابداری به شکل تلخیص و طبقه‌بندی شده ارائه می‌گردند. تلخیص و طبقه‌بندی اطلاعات با توجه به برخی ویژگی‌های همگن، قابلیت فهم اطلاعات را می‌افزاید (مفاهیم نظری گزارشگری مالی، بند ۲۸-۲). در تهیه و ارائه صورت جریان وجوه نقد نیز همانند

سایر صورت‌های مالی، لازم است اقلام دارای ویژگی‌های مشابه در یک گروه طبقه‌بندی شوند.

به رغم توافق نهادهای تدوین استانداردهای حسابداری عمده کشورها و مجامع حرفه‌ای تدوین استانداردهای حسابداری مالی در مورد ارائه صورت جریان وجوه نقد به‌عنوان یکی از صورت‌های مالی اساسی، اجماعی در خصوص نحوه ارائه این صورت‌های مالی حاصل نگردیده است.

در اکثر کشورها از جمله آمریکا، آلمان، کانادا و استرالیا، صورت جریان وجوه نقد همانند الزامات گزارشگری مالی بین‌المللی، در قالب سه طبقه اصلی شامل جریان‌های نقدی عملیاتی، سرمایه‌گذاری و تامین مالی ارائه می‌گردد. در این میان، کشورهایی همچون انگلستان و ایرلند نیز هستند که ارائه صورت جریان وجوه نقد را در قالب هشت طبقه الزام نموده‌اند. این طبقات که شامل فعالیت‌های عملیاتی، بازده سرمایه‌گذاری‌ها و بهره‌برداری، مالیات بر درآمد پرداختی، مخارج سرمایه‌ای و سرمایه‌گذاری‌های مالی، تحصیل و فروش دارایی‌های فیزیکی، سود سهام پرداختی، مدیریت منابع نقدی (شامل تغییرات در سرمایه‌گذاری در دارایی‌های جاری) و تامین مالی می‌باشند، از تفکیک اجزای طبقات کلی صورت جریان وجوه نقد (فعالیت‌های عملیاتی، سرمایه‌گذاری و تامین مالی) مشتق شده‌اند. سازمان حسابرسی ایران در استاندارد حسابداری شماره ۲، صورت جریان وجوه نقد را به صورت پنج طبقه‌ای تجویز نموده که به نظر می‌رسد از تجمیع برخی طبقات مشابه در صورت جریان وجوه نقد هشت طبقه‌ای حاصل گردیده است. به موجب الزامات این استاندارد، صورت جریان وجوه نقد تحت پنج سرفصل به ترتیب ذیل طبقه‌بندی می‌شود:

۱- فعالیت‌های عملیاتی

۲- بازده سرمایه‌گذاری‌ها و سود پرداختی بابت تأمین مالی

۳- مالیات بر درآمد پرداختی

۴- فعالیت‌های سرمایه‌گذاری

۵- فعالیت‌های تأمین مالی

در ابتدا انگلستان طبقه‌بندی پنج‌بخشی مشابه با فوق را برای ارائه صورت جریان وجوه نقد به کار گرفت. ولی متعاقباً در سال ۱۹۹۴ هیات تدوین استانداردهای حسابداری انگلستان، ارائه صورت جریان وجوه نقد هشت‌بخشی را تجویز نمود. با این وجود، الگوی پنج‌بخشی همچنان در برخی کشورها از جمله هنگ‌کنگ (به موجب SSAP15، ۱۹۹۲) به کار گرفته می‌شود.

لازم به ذکر است در کنار این سه شیوه تجویزی توسط استانداردهای حسابداری کشورهای مختلف، برخی پژوهشگران نیز طبقه‌بندی‌های متفاوتی با الزامات استانداردهای حسابداری یاد شده پیشنهاد نموده‌اند. به عنوان نمونه، انواری رستمی و تاری وردی [۱]، مدلی چهاربخشی براساس چهار وظیفه اصلی یک واحد تجاری شامل سرمایه‌گذاری، تامین مالی، بازده سرمایه‌گذاری‌ها و سود پرداختی بابت تامین مالی معرفی کرده‌اند. تفاوت‌های اصلی نحوه طبقه‌بندی و گزارشگری صورت جریان وجوه نقد براساس الگوهای نظری سه‌بخشی، پنج‌بخشی و هشت‌بخشی را می‌توان در طبقه‌بندی تجمیعی یا تفکیکی اجزای کلیدی و غیر کلیدی جریان‌های نقدی عملیاتی به شرح ذیل بیان نمود.

جریان‌های نقدی عملیاتی صورت جریان وجوه نقد تهیه شده براساس استانداردهای حسابداری بین‌المللی و استانداردهای حسابداری اغلب کشورها (بر مبنای الگوی سه‌بخشی)، در بردارنده اقسام متنوعی از جمله مالیات بر درآمد پرداختی و بازده سرمایه‌گذاری‌ها می‌باشد. این اقسام در سایر الگوهای معرفی شده از جمله الگوی پنج‌بخشی مورد اشاره در استاندارد حسابداری شماره ۲ کشورمان، در طبقات مجزایی افشا می‌گردند. جریان‌های نقدی عملیاتی را براساس تقسیم‌بندی‌های صورت گرفته در ارائه صورت سود و زیان، می‌توان به اجزای کلیدی و غیر کلیدی تقسیم نمود [۸]. بر این اساس، وجه نقد عملیاتی حاصل و یا مصرف شده در فعالیت‌های عملیاتی که در محاسبه سود ناخالص منظور گردیده‌اند به عنوان اجزای کلیدی، و سایر جریان‌های نقدی عملیاتی از جمله مالیات بر درآمد پرداختی، بهره دریافتی و پرداختی و همچنین سود سهام دریافتی به عنوان اجزای غیر کلیدی طبقه‌بندی می‌شوند.

دسته‌ای از تحقیقات انجام شده در خصوص صورت جریان وجوه نقد به بررسی محتوای اطلاعاتی و توان پیش‌بینی تفکیک اجزای کلیدی از غیر کلیدی جریان‌های نقدی عملیاتی پرداخته‌اند. یافته‌های این تحقیقات نشان می‌دهد که تفکیک جریان‌های نقدی عملیاتی به اجزای تشکیل دهنده آن، در مقایسه با مدل‌هایی که تنها بر خالص جریان‌های نقدی عملیاتی تکیه نموده‌اند، قدرت توضیح دهنده بالاتری برای بازده سهام دارند (از جمله [۹]). به علاوه، شواهدی وجود دارد که نشان می‌دهد اجزای جریان‌های نقدی عملیاتی [۵] و [۱۲]، یا تخمین اجزای جریان‌های نقدی عملیاتی از روی اطلاعات موجود در صورت‌های مالی و یادداشت‌های همراه [۸]، نسبت به خالص جریان‌های نقدی عملیاتی، اطلاعات فزاینده‌ای جهت پیش‌بینی وجه نقد عملیاتی دارند. مطابق با ابن یافته‌ها، تحقیق آثور و همکاران [۶] نیز حاکی از برتری تفکیک اجزای جریان‌های نقدی عملیاتی نسبت به تجمیع آن‌ها به صورت خالص جریان‌های نقدی عملیاتی است.

ری برن [۱۶] و بون و همکاران [۷] با استفاده از یک مدل رگرسیون مقطعی سالانه^۱، چنین نتیجه گرفتند که تمامی اجزای جریان‌های نقدی عملیاتی (به استثنای مالیات بر درآمد پرداختی که به نظر می‌رسد در تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران چندان مربوط نمی‌باشد) ارتباط قوی با بازده سهام دارند. به علاوه شدت ارتباط هر یک از اجزای جریان‌های نقدی عملیاتی به نحو معنی‌داری با یکدیگر تفاوت دارد.

به طور مشابه کلینچ و همکاران [۹]، نیز درصدد یافتن پاسخی برای این سوال که کدام یک از اجزای جریان‌های نقدی عملیاتی رابطه بیشتری با بازده سهام دارد، برآمدند. آنان با استفاده از اطلاعات اجزای جریان‌های نقدی افشا شده در صورت جریان وجوه نقد شرکت‌های استرالیایی، نشان دادند که اجزای جریان‌های نقدی افشا شده در مقایسه با خالص جریان‌های نقدی عملیاتی، قدرت توضیحی به مراتب بالاتری برای بازده سهام دارد. ضمن آن که با طبقه‌بندی مذکور، توان پیش‌بینی جریان‌های نقدی آتی نیز به نحو معنی‌داری بهبود می‌یابد. یافته‌های آنان نشان داد که وجه نقد دریافت شده از مشتریان و نیز وجه نقد

^۱ Annualized cross-sectional regression

پرداخت شده به عرضه کنندگان کالا و خدمات در مقایسه با سایر اجزای جریان‌های نقدی رابطه قوی‌تری با بازده سهام دارد.

یافته‌های تحقیق چنگ و هلی [۸] نیز نشان می‌دهد اجزای جریان‌های نقدی عملیاتی مرتبط با فروش، بهای تمام‌شده کالای فروش‌رفته، هزینه‌های عملیاتی و بهره نسبت به سایر اجزای جریان‌های نقدی عملیاتی، پایداری بیشتری در پیش‌بینی جریان‌های نقدی آتی دارند.

با توجه به اینکه تفکیک اجزای جریان‌های نقدی عملیاتی تنها در رویه محاسبه و گزارش به روش مستقیم صورت می‌گیرد، از این رو براساس یافته‌های این تحقیقات که تفاوت معنی‌داری بین محتوای اطلاعاتی و توان پیش‌بینی اجزای جریان‌های نقدی عملیاتی را نشان می‌دهند، محققان چنین نتیجه گرفته‌اند که افشای روش مستقیم در مقایسه با روش غیرمستقیم سودمندتر است.

۶- کنکاش بر سر نحوه طبقه‌بندی و گزارشگری صورت جریان وجوه نقد:

بهره پرداخت شده و بهره و سود سهام دریافت شده در موسسات مالی معمولاً تحت سرفصل جریان وجوه نقد عملیاتی طبقه‌بندی می‌شود. اما درخصوص طبقه‌بندی این گونه موارد در سایر واحدهای تجاری، توافق کلی وجود ندارد. بر این اساس، بهره پرداخت شده و بهره و سود سهام دریافت شده را به دلیل این که در تعیین سود یا زیان خالص دوره لحاظ می‌شوند، می‌توان تحت سرفصل جریان وجوه نقد عملیاتی طبقه‌بندی کرد. راه حل دیگر، طبقه‌بندی بهره پرداختی و بهره و سود سهام دریافتی به ترتیب تحت سرفصل‌های جریان وجوه نقد ناشی از فعالیت‌های تامین مالی و جریان وجوه نقد ناشی از فعالیت‌های سرمایه‌گذاری است. زیرا این اقلام را می‌توان هزینه دستیابی به منابع مالی یا بازده سرمایه‌گذاری به‌شمار آورد.

سود سهام پرداختی را می‌توان به دلیل این که معرف هزینه دستیابی به منابع مالی است، تحت سرفصل جریان وجوه نقد ناشی از فعالیت‌های تامین مالی طبقه‌بندی کرد. راه حل دیگر، طبقه‌بندی سود سهام پرداختی به‌عنوان یکی از اجزای متشکله جریان وجوه نقد ناشی

از فعالیت‌های عملیاتی است. تا بدین ترتیب به استفاده کنندگان در ارزیابی توانایی واحد انتفاعی برای پرداخت سود سهام از محل جریان وجوه نقد عملیاتی کمک شود. مالیات پرداختی معمولاً تحت سرفصل جریان وجوه نقد ناشی از فعالیت‌های عملیاتی طبقه‌بندی می‌شود. اما هنگامی که شناسایی جریان وجوه نقد ناشی از مالیات، با رویداد یا مبادله مشخصی که جریان وجوه نقد آن تحت سرفصل فعالیت‌های سرمایه‌گذاری یا فعالیت‌های تامین مالی طبقه‌بندی می‌شود، عملی باشد، جریان وجوه نقد ناشی از مالیات نیز حسب مورد، باید به عنوان یک فعالیت سرمایه‌گذاری یا یک فعالیت تامین مالی طبقه‌بندی گردد. البته هنگامی که جریان وجوه نقد ناشی از مالیات به بیش از یک طبقه از فعالیت‌ها تخصیص می‌یابد، افشای جمع مالیات پرداخت شده نیز ضروری می‌باشد. برخی صاحب‌نظران از جمله نورنبرگ [۱۵]، نیز از تخصیص مالیات پرداختی براساس ماهیت اولیه آن‌ها، بین طبقات مرتبط حمایت می‌نمایند. در مدل پیشنهادی، مالیات بر درآمد پرداختی به طبقات مختلف صورت جریان وجوه نقد تفکیک می‌گردد به گونه‌ای که جمع‌های فرعی ارائه شده برای خالص جریان‌های نقدی هر طبقه، جریان‌های نقدی خالص از مالیات را نشان دهد.

نورنبرگ [۱۴] و مانتر [۱۳] ایراداتی را در مورد ساختار صورت جریان وجوه نقد مطرح می‌کنند. به نظر نورنبرگ [۱۴]، الگوی سه‌بخشی منطبق با متون مدیریت مالی بوده و فرض گردیده است که این طبقه‌بندی می‌تواند اطلاعات سودمندی را در مورد تصمیمات سرمایه‌گذاری یا اعطای اعتبار فراهم نماید. به اعتقاد ایشان ساختار کلی جریان وجوه نقد با متون مدیریت مالی نیز کاملاً منطبق نیست. چرا که بهره و سود سهام دریافتی و بهره پرداختی در صورت جریان وجوه نقد به ترتیب تحت عنوان جریان‌های نقدی ورودی و خروجی ناشی از فعالیت‌های عملیاتی منعکس می‌گردند، لیکن در متون مدیریت مالی، بهره و سود سهام دریافتی به عنوان فعالیت‌های سرمایه‌گذاری و بهره پرداختی به عنوان فعالیت‌های تامین مالی تلقی می‌گردد.

مانتر [۱۳] ایرادات مشابهی را مطرح نموده است. به اعتقاد وی، اگر بهره پرداخت شده براساس اصول پذیرفته شده حسابداری به حساب دارایی منظور شده باشد، به جای انعکاس

در بخش فعالیت‌های عملیاتی می‌بایست به‌عنوان جزئی از بهای تمام شده تحصیل دارایی‌های ثابت در بخش جریان وجوه نقد ناشی از فعالیت‌های سرمایه‌گذاری طبقه‌بندی شود. این حالت در مورد اجاره‌های عملیاتی و اجاره‌های سرمایه‌ای نیز وجود دارد. در مورد اجاره‌های عملیاتی، کلیه مخارج نقدی تحت سرفصل جریان وجوه نقد ناشی از فعالیت‌های عملیاتی منعکس می‌گردند. در حالی که در اجاره‌های سرمایه‌ای بهره پرداخت شده تحت سرفصل جریان وجوه نقد ناشی از فعالیت‌های عملیاتی، و اصل مبلغ پرداخت شده در بخش فعالیت‌های تامین مالی منعکس می‌شود. لذا می‌توان گفت این مساله که انعکاس رویدادهای مالی در صورت جریان وجوه نقد باید براساس ماهیت اولیه آن‌ها باشد یا بر مبنای کارکرد، هنوز بدون پاسخ باقی مانده است.

۷- نتیجه‌گیری:

در بین صورت‌های مالی اساسی، الگوهای متفاوتی برای ارائه صورت جریان وجوه نقد مجاز شمرده شده است. الگوهای سه‌بخشی، پنج‌بخشی و هشت‌بخشی از جمله الگوهای تجویز شده توسط نهادهای استاندارد‌گذاری کشورهای مختلف می‌باشند. در یک نگاه اجمالی می‌توان تفاوت الگوهای یاد شده را در تفکیک اجزای کلیدی و غیر کلیدی جریان‌های نقدی عملیاتی دانست. بر این اساس الگوی هشت‌بخشی نسبت به الگوی پنج‌بخشی، و الگوی پنج‌بخشی در مقایسه با الگوی سه‌بخشی از طبقه‌بندی تفکیکی بیشتری برخوردار بوده که این امر به عقیده برخی صاحب‌نظران و نیز براساس یافته‌های تحقیقات تجربی، سودمندی صورت جریان وجوه نقد را افزایش می‌دهد.

منابع و مأخذ:

- ۱) انواری رستمی، علی اصغر و تاری وردی، یدالله (۱۳۸۹). "نحوه ارائه برتر صورت جریان وجوه نقد از دیدگاه گروه‌های مختلف در ایران". **تحقیقات حسابداری و حسابرسی**، انجمن حسابداری ایران، شماره ۷، ص ص ۱۰۰-۱۰۹.
- ۲) شباهنگ، رضا. (۱۳۸۱). **تنوری‌های حسابداری**، جلد اول، نشریه ۱۵۷ سازمان حسابرسی.
- ۳) عالی‌ور، عزیز. (۱۳۷۲). **صورت‌های مالی اساسی**، نشریه ۷۶ سازمان حسابرسی.
- ۴) یوسفی، داوود. (۱۳۸۲). بررسی علل استفاده از روش غیرمستقیم در تهیه صورت گردش وجوه نقد و ارتباط آن با نیاز استفاده‌کنندگان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس.

- 5) Arthur Neal & Chuang Grace C-H .(2006). **IAS 7 alternative methods of disclosing cash flow from operations: evidence on the usefulness of direct method cash flow disclosures**, Working paper, The University of Sydney.
- 6) Arthur. Neal, Chen. Marco & Czernkowski. Robert. (2008). **The persistence of cash flow components into future earnings**, Working paper, Faculty of economics and business.
- 7) Bowen. R, Burgstahler. D & Daley. L .(1987). "The incremental information content of accrual versus cash flows". **The accounting review** ,October1987, pp723-747.
- 8) Cheng C. S. Agnes, Hollie Dana (2008), "Do core and non-core cash flows from operations persist differentially in predicting future cash flows?". **Rev Quant Finan Acc**, 31,pp29-53.
- 9) Clinch Greg, Sidhu Baljit & Sin Samantha. (2002). "The usefulness of direct and indirect cash flow disclosures". **Review of accounting studies**, 7, pp383-404.

- 10) Financial Accounting Standards Board. (1984). **Statement of Financial Accounting Concepts No. 5**, Paragraf 52.
- 11) Heath, L. C. (1978). **Financial Reporting and the Evaluation of Solvency**. American Institute of Certified Public Accountants, New York.
- 12) Krishnan G. V., Largay J. A. (2000). "The predictive ability of direct method cash flow information". **journal of Business & Accounting**, 27, pp215-245.
- 13) Munter. Paul. (1990). "Form over substance; another look at the statement of cash flows". **CPA Journal**, September 1990, pp 54-56.
- 14) Nurnberg. Hugi. (1993). "Inconsistencies and ambiguities in cash flow statements under FASB statement No.95". **Accounting horizons**, June 1993, pp61-62.
- 15) Nurnberg Hugo. (2003). "Income taxes in the cash flow statement". **The CPA Journal**, 73(6), p 48.
- 16) Rayburn, Judy. (1986). "The association of operating cash flow and accruals with security returns". **Journal of accounting research**, supplement 1986, pp122-133.

Information Calcification Patterns In Cash Flow Statement

Abstract

Now after four decades, there is no complete agreement on the classification of cash flow statement. In many countries cash flow statement in accordance with the IAS has a three categories pattern. In Iran it has a five categories pattern. In some other counties has a different (i.e. eight categories) pattern. The main difference between these alternatives is in separating the core (non-core) cash flows from operations, so that empirical researches have shown the importance of this separation.

Keywords: Pattern, Classification, Accounting Standards, Cash Flow Statement.